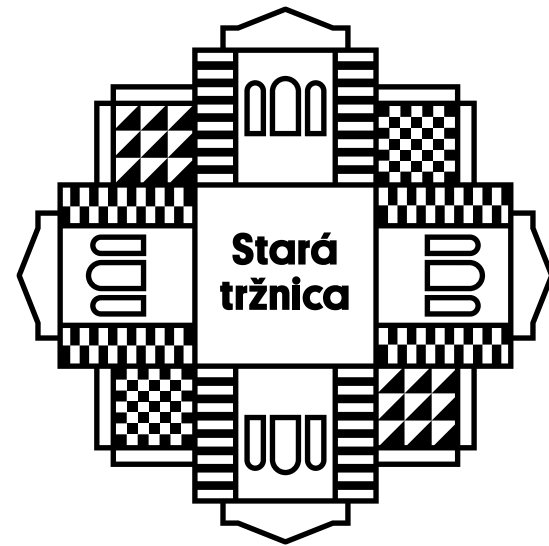

Stará tržnica

10

rokov Aliancie
Stará tržnica
a jej aktivít

Keď prázdne miesto reaguje na nové výzvy

Sú miesta, ktoré svoju pôvodnú funkciu stratili alebo ju už nedokážu plniť. Z niektorých sa stane len prázdna spomienka na minulosť, no inde táto prázdnota vytvorí nové príležitosti a odpovede na aktuálne výzvy. Miesta, ktoré doslúžili, môžu opäť ožiť a reagovať na aktuálne výzvy a potreby svojej lokality. Ožiť stretnutiami, stať sa novými verejnými priestormi, a hoci aj odpovedať na aktuálne klimatické otázky. A to je príbeh Starej tržnice.

Starú tržnicu postavili v roku 1910 ako reakciu na vtedajšie požiadavky mesta, ktoré potrebovalo miesto pre čistejší trh. Zároveň mala Prešporčanom prinášať čerstvé sezónne potraviny každý deň počas celého roka.

Viac ako 100 rokov od svojho vzniku tržnica ožila, aby reflektovala potreby Bratislavy 21. storočia. My v tíme Aliancie Stará tržnica sme presvedčení, že vytváranie priestoru, kde ľudia objavia hodnoty ako lokálnosť, udržateľnosť a celkové spomalenie, je jednou z dôležitých výziev súčasnosti. Stará tržnica je miesto, kde sa ľudia môžu stretnúť – náhodne aj plánovane. Zo sobotného trhu vytvorila tradíciu, ktorá z mesta vymizla. Na zelenej streche sa naučia o permakultúre, v suteréne sa zas dozvedia o kompostovaní.

Je to aj miesto, kde žije kultúra, kde sa vytvárajú transparency na protesty, ale aj miesto, kde vznikajú zbierky pre tých, ktorí to najviac potrebujú. Tržnica je však aj príkladom toho, že občianska angažovanosť dokáže priniesť pozitívnu zmenu. Mnoho zmysluplných a na prvý pohľad nerealizovateľných projektov sa dá robiť zdola ako výsledok spojenia dobrej energie a angažovaných ľudí. Desiat rokov je pre Starú tržnicu menej ako 10 % jej doterajšieho života. Posledných desať rokov prinieslo tržnici život a veríme, že toto obdobie zároveň ukázalo, ktorým smerom by sa budova a jej okolie mali uberať.

Nech nielen trhy, ale aj kultúra, umenie, spájanie, udržateľnosť, občianska angažovanosť, nové tradície a všetko, čím Stará tržnica žije, rastie a rozvíja sa aj ďalších 100 rokov. Zároveň veríme, že myšlienka neustáleho odpovedania na aktuálne výzvy, na ktorej nám v Aliancii Stará tržnica obzvlášť záleží, pretrvá čo najdlhšie.

členovia tímu Aliancie Stará tržnica

Príbeh Staršej tržnice

Má viac ako 100 rokov, no takmer 50 rokov bola pre verejnosť zavretá, čo vymazalo spomienky na Starú tržnicu a trhy pre celú jednu generáciu. Našťastie má jej príbeh pozitívny zvrät.

Príbeh Staršej tržnice

MINULOSŤ TRŽNICE

Od záruky čerstvých potravín pre Prešporčanov po živé miesto stretnutí Bratislavčanov

História budovy Starej tržnice sa píše od roku 1910. Hoci jej pôvodnou funkciou boli trhy, slúžila aj ako priestor pre televízne štúdiá a sklady. Po vyše 100 rokoch existencie opäť naplnila svoje pôvodné poslanie a stala sa miestom trhov s lokálnymi potravinami a navyše aj centrom kultúry, umenia a občianskych aktivít.

1461 – 1910

Dnešné Námestie SNP sa už v roku 1461 nazývalo Prot Marckht (Chlebový trh), jeho názvy sa pravidelne menili podľa funkcií, ktoré miesto napĺňalo. Väčšinu svojej existencie malo v názve markt – práve vzhľadom na pravidelné trhy, ktoré sa v tejto časti konali.

Pre nedostatočnú hygienu aj nepredvídateľnosť počasia sa v roku 1910 toto miesto transformovalo. Starý vonkajší trh ustúpil a na jeho mieste sa v srdci Bratislavy vyprofilovala nová dominantná budova – Stará tržnica.

1910

Prvý raz sa trh v krytej tržnici s plochou 3000 m² konal 31. októbra 1910. Od začatia prevádzky bol v budove prívod elektrického prúdu, ústredné kúrenie, vodovod,

výfahy aj chladiarenská technika. Trhovníci si jednotlivé predajné miesta v tržnici prenajímali. Stále sa však predávalo aj na námestí pred budovou.

1960 – 1996

V rokoch 1960 až 1996 budova slúžila ako televízne štúdio a sklady Slovenskej televízie. Po trojročnej rekonštrukcii bola v roku 1999 budova znovu otvorená s plnohodnotnými trhmi a prevádzkami ako jedáleň, vináreň či rôzne

obchody. V priebehu pár rokov sa však začali zatvárať priestory v suteréne, neskôr odišli aj predajcovia a menšie prevádzky a budova sa opäť definitívne vyprázdnila.

2013

Občianske združenie Aliancia Stará tržnica spojilo 11 odborníkov z rôznych oblastí, ktorí pripravili projekt a podrobný finančný, technický, fundraisingový a architektonický plán. Napriek prvotnému odmietaniu mesta spolupracovať s občianskym sektorom však

aliancia napokon dostala budovu Starej tržnice do nájmu v júni 2013. Cieľom bolo prinavrátiť jej pôvodnú funkciu a urobiť z nej mestské centrum pre trhy a kultúrne podujatia bez finančného zaťaženia mestského rozpočtu.

SOBOTNÉ TRHY

Trh-Piac-Markt dotvára atmosféru sobotnej Bratislavy

Nová éra Starej tržnice sa – pre verejnosť viditeľne – začala písať 21. septembra 2013, keď sa uskutočnil prvý potravinový trh TRH-PIAC-MARKT. Dnes sú trhy bežnou súčasťou sobotného koloritu mesta, a to vďaka pestrej ponuke trhovníkov, ale aj sprievodným podujatiam.

Názov Trh-Piac-Markt odkazuje na trojjazyčnú tradíciu trhov na území Bratislavy. Sobotné trhy boli prvou aktivitou, ktorú členovia Aliancie Stará tržnica obnovili.

Starú tržnicu tak každú sobotu s výnimkou vianočných sviatkov zaplňa okolo 80 trhovníkov, najmä regionálnych farmárov a producentov predávajúcich lokálne a sezónne potraviny.

Pre Trh-Piac-Markt preferujeme drobných roľníkov, rodinné farmy a remeselných výrobcov potravín pôsobiacich v regióne. Pri predajcoch zahraničného tovaru ide o kvalitné tradičné špeciality, remeselne vyrobené potraviny

alebo produkty v biokvalite či fair trade. Uprednostňujeme menších dovozcov, ktorí sa špecializujú na konkrétny produkt alebo región a majú priame kontakty na miestnych farmárov či výrobcov.

V prípade gasta uprednostňujeme takých predajcov, ktorí časť svojich potravín zabezpečujú priamo od regionálnych farmárov či výrobcov.

• Sobotné trhy nie sú len o potravinách. Spestruje ich sprievodný program: detské divadlo, filmové projekcie, burzy rastlín či oblečenia. Počas trhov patrí celý balkón

knižnej burze, na ktorej u rôznych predajcov nájdete okrem kníh aj platne, známky, staré pohľadnice, obrazy či časopisy.

4500 návštevníkov

Priemerná návštevnosť sobotných trhov v roku 2023 bola 4500 návštevníkov na jeden trh.

• Počas trhov funguje aj pop-up kuchyňa zvaná Kantína, kde môžete ochutnať obed z čerstvých surovín od trhovníkov.

MIESTA TRŽNICE

Symbióza fermentačnej kuchyne, výčapu a útulku pre rastliny

Oživovanie jednotlivých súčastí budovy tržnice bolo po otvorení trhov ďalšou dôležitou úlohou. Hlavnou ideou je vzájomná podpora jednotlivých prevádzok. Prevádzky sa v tržnici obmieňajú, a to podľa toho, ako zapadajú do vízie priestoru a akú pridanú hodnotu dokážu ponúknuť. Víziou tímu Aliancie Stará tržnica od začiatku bolo, aby každé miesto malo okrem svojej primárnej funkcie aj pridanú hodnotu pre okolie a vôľu spolupracovať s ostatnými prevádzkami. Tieto hodnoty dokážu dokonca znížiť cenu nájmu. A o akú pridanú hodnotu ide? Napríklad Lab je kaviareň a zároveň aj zdieľaná dielňa, fermentačná kuchyňa zase počas sobôt prevádzkuje Kantínu. Pozrite sa, aké rôzne miesta sa v Starej tržnici aktuálne nachádzajú a ako spolu fungujú.

OÁZA

Priestor Oázy slúži ako adopčné centrum pre rastliny. Tento zelený útulok je vyplnený rastlinami, ktoré už z nejakého dôvodu nemohli zobrať príbytky svojich majiteľov. Niekoľkokrát do roka v Oáze

organizujeme burzu rastlín s poradenstvom v oblasti starostlivosti o izbovky a swap oblečenia. Oáza je aj miestom na rôzne sprievodné či komunitné podujatia.

UMELECKÁ REZIDENCIA

Na treťom poschodí administratívnej budovy sa nachádza priestor, ktorý slúži ako umelecká rezidencia. Pôvodne ubytovanie pre údržbárov dnes poskytujeme umelcom a odborníkom na krátkodobé stáže, počas ktorých

svojím pôsobením pomáhajú rozvoju Starej tržnice. Byt umeleckej rezidence prispieva k celkovej snahe o udržateľnosť, preto je zariadený nábytkom a vybavením z Bratislavského centra opätovného použitia Kolo.

KOMUNITNÁ ZÁHRADA

Ako reakcia na klimatickú krízu vznikla na streche Starej tržnice komunitná záhrada. Za jej stvorením stoja ľudia z Aliancie Stará tržnica spolupracujúci s odborníkmi z oblasti permakultúry či krajinskej architektúry. Postupne

sa tak na streche v centre mesta vytvára priestor, ktorý podporuje biodiverzitu a funguje ako miesto komunitných stretnutí a podujatí s témou urbánneho pestovania, udržateľnosti či permakultúry.

LAB

Lab je priestor kombinujúci kaviareň a komunitnú dielňu. Lab.cafe sa často využíva na pracovné stretnutia, sústredenú prácu či rôzne menšie semináre, prednášky a školenia. Zahŕňa aj priestor na coworking. V suteréne sídli Lab.dielňa, v ktorej

sú verejnosti k dispozícii 3D tlačiarne, laserové rezačky, šijacie stroje a ďalšie prístroje. Zdieľaná dielňa a jej vybavenie návštevníkom poslúži pri príprave ročníkového projektu, vlastnom startupe či zhotovovaní bytového doplnku.

VÝČAP U ERNÓHO

Podnik s rázovitým názvom Výčap u Ernóho je celoročne živým a obľúbeným miestom Bratislavčanov aj turistov. Ponuka výčapu je tiež súčasťou harmonického

spolunažívania jednotlivých prevádzok tržnice. Rôzne druhy piva, ktoré sa v podniku čapujú, vznikajú v pivovare Shenk v suteréne Starej tržnice.

Čie meno nesie Výčap u Ernóho?

V rokoch 1910 – 1918 na mieste dnešného výčapu fungoval obchod U bieleho holuba, ktorého majiteľom bol Ernó Dworák. Obchod tu existoval aj pred postavením tržnice, kvôli stavbe ho však museli zbúrať. Ako bolestné bol Dworákovi prenajatý priestor priamo v tržnici. Obchod ponúkal široký sortiment tovaru do domácnosti vrátane zahraničných produktov, ktoré nebolo možné kúpiť v žiadnom inom obchode v celom Prešporuku, napríklad zámorský Angelov prášok proti hmyzu alebo Christophov lak, najlepší prípravok na podlahu.

Ako sme museli riešiť nadmerný nočný život

Oživená tržnica priniesla okolo seba viac života, než sme predpokladali. Stovky ľudí na Nedbalovej ulici aj na Námestí Nežnej revolúcie každý deň objektívne neboli udržateľné a reakcie susedov, že takto to ďalej nejde, boli úplne na mieste. Uvedomili sme si, že bolo chybou nechať večerný život neregulovaný. Vypracovali sme preto manuál so siedmimi krokmi, ako prevádzky zatvárať, aby ľudia nemali pocit, že ich vyhadzujeme, ale zároveň sme dodržali nočný pokoj. S miestami v tržnici sme sa dohodli, že obmedzia sortiment tvrdého

alkoholu. Cez víkendy sa posledné objednávky vydávajú polhodinu pred záverečnou a prevádzky sa zatvárajú postupne a skôr, ako určujú mestské pravidlá. Zatváranie má niekoľko fáz: nástup upratovania, zapínanie upratovacieho svetla a nakoniec vypínanie doplnkového osvetlenia, po ktorom zostane funkčné len verejné osvetlenie. Takto sa podarilo zrealizovať úplne bezkonfliktné a postupné zatváranie budovy.

REMESELNÝ PIVOVAR SHENK

Rodinný remeselný pivovar Shenk vymýšľa vlastné receptúry prípravy piva, používa poctivé ingrediencie a nebojí sa experimentovať. Pivá sa vyrábajú nielen z vody, jačmenného sladú a chmeľu, ale aj zo pšenice, z ryže, kukurice či raže. Zo spontánnej spolupráce

so Starou tržnicou a s vinárstvom Strekov 1075 vzišla aj špeciálna edícia piva s názvom eSko. Čerstvé, nefiltrované a nepasterizované remeselné pivá, ktoré vznikajú v suteréne tržnice, sú pevnou súčasťou ponuky Výčapu u Ernóho.

VIECHA NATURÁLNYCH VINÁROV

Viecha naturálnych vinárov ožiuje tradície prešporského vinárstva a typických viech. Vinny bar sa špecializuje najmä na vína od naturálnych vinárov z celého Slovenska – takých, ktorí víno

vyrábajú vo vlastných vinohradoch bez použitia chemických látok. Okrem jedinečných vín viecha ponúka aj výrobky od predajcov zo sobotných trhov a organizuje klavírne koncerty.

FOODSTOCK

Vegetariánske bistro Foodstock láka najmä na svoje, dnes už v celej Bratislave známe, chrumkavé japonské taštičky gyoza s jemne sladkou omáčkou. Podnik sa orientuje na ázijskú kuchyňu,

stabilne má v ponuke aj miso polievku a hummus, no menu pravidelne obnovuje a každú sobotu pripravuje špeciálne jedlo zo surovín od trhovníkov z Trh-Piac-Markt.

LANGOS BAR

Potraviny od trhovníkov využijete počas sobôt aj Langos bar. Denne ponúka kváskové langoše s netypickými prílohami, ako papričky jalapeño, syr pecorino,

čerstvá bryndza či ľahko zaúdené pastrami. Práve netradičné ingrediencie robia v Langos bare z notoricky známej pochúťky moderný gastronomický zážitok.

Ako sme prestali prevádzkam podsúvať svoje predstavy

Na problémy sme narazili pri výbere prevádzok Starej tržnice. Dnes za jednu z viacerých chýb, ktoré sme počas desiatich rokov tržnice urobili, považujeme to, že sme si vysnívali tematický výber prevádzok. Chceli sme priestor pre deti, miesto s pridanou sociálnou hodnotou a iné. Ani jeden z týchto priestorov však nefungoval dobre, lebo svoje fungovanie príliš prispôbili našim predstavám a narazili na to, že niečo robia akoby nasilu. Zmenili sme filozofiu a pozývali zaujímavých

podnikateľov s tým, nech robia, čo vedia najlepšie, ponúknu pridanú hodnotu, a my im podľa vyčíslenej miery pridanej hodnoty znížime nájom.

RODKVA FERMENTS

V suteréne Starej tržnice pôsobí šéfkuchár Daniel Karas so svojím projektom Rodkva Ferments zameraným na fermentáciu zeleniny. Jeho špecialitou sú fermentované delikatesy, ako kimči alebo nakladaný pak čoj

s hubami šitake. Produkty sú na predaj na sobotných trhoch. Fermentačná kuchyňa tiež počas sobôt v priestoroch tržnice prevádzkuje Kantínu, v ktorej varí zo surovín od trhovníkov.

SÓDOVKÁREŇ

Sódkováreň je malá výrobnia sódovej vody. Nadväzuje na tradíciu tržnice, ktorá bola v minulosti výmenným bodom pre sódové fľaše. Čerstvá sódovka v typických sífónových fľašiach

je na predaj v sobotu na trhoch, denne vo Výčape u Ernóho, ale aj vo viacerých prevádzkach v Bratislave, kam sódové fľaše vozíme cargo bicyklami.

KERAMICKÁ DIELŇA

Vedľa Oázy sídli keramická dielňa. Počas týždňa v nej prebiehajú mesačné keramické kurzy, cez prázdniny letná škola keramiky. V sobotu počas trhov funguje ako

otvorený ateliér, do ktorého môžu návštevníci nahliadnúť a zistiť, čo všetko je potrebné na výrobu keramiky alebo ako funguje hrnčiarsky kruh či pec.

BRATISLAVSKÉ DOBROVOĽNÍCKE CENTRUM

Stará tržnica je aj sídlom Bratislavského dobrovoľníckeho centra. Centrum spája ochotných dobrovoľníkov s organizáciami, ktoré potrebujú pomoc,

a koordinuje projekty a programy pre dobrovoľníkov. V rámci aktivít pre verejnosť organizuje Zoznamky s dobrovoľníctvom a ponúka školenia pre organizácie.

PODUJATIA A KULTÚRA

Tržnica živí návštevníkov aj kultúrou a umením

Centrálna hala Starej tržnice žije aj kultúrou a umením. Po večeroch a v pracovné dni sa v nej konajú koncerty, konferencie a iné podujatia. Podujatia vyberáme tak, aby bol program, ale aj ich financovanie vyvážené. Niektoré akcie sú pre verejnosť zadarmo, iné so vstupným, časť podujatí je zas určená uzavretej spoločnosti. Týmto spôsobom komerčné príjmy pomáhajú financovať a podporovať verejné podujatia vyžadujúce dotáciu. Pevné jadro programu podujatí tržnice tvoria tri pravidelné eventy – každomesačný Street Food Park, Umenie v tržnici počas leta a Vianočná tržnica v čase adventu.

↓
Viva Musica a inštalácia Tube od chorvátsko-rakúskej tvorivej skupiny Numen for Use

UMENIE V TRŽNICI

Cez projekt Umenie v tržnici chceme návštevníkov tržnice prekvapiť umením svetového formátu tam, kde to nečakajú. Od roku 2021 si môže verejnosť počas letných mesiacov vychutnať veľkorozmerné interaktívne

diela priamo v centrálnej hale tržnice. Doposiaľ sme vystavili diela Tube a Tape od chorvátsko-rakúskej tvorivej skupiny Numen for Use a inštaláciu Inner Life od francúzskeho umelca pôsobiaceho pod menom Maotik.

↙
Inštalácia Tube od
chorvátsko-
-rakúskej tvorivej skupiny
Numen for Use

↘
Inštalácia Inner Life
od francúzskeho umelca
známeho ako Maotik

↙
Inštalácia Tape od chorvátsko-rakúskej tvorivej skupiny Numen for Use

STREET FOOD

Od marca do októbra sa na námestí pred tržnicou raz mesačne koná dnes už etablované podujatie – Street Food Park ponúkajúci pestrú pouličnú gastronómiu. Prvý raz sa konal v septembri 2015, od novembra 2017 sa podujatie nesie v duchu filozofie

zero waste: nápoje sa podávajú vo vratných pohároch, jedlo sa servíruje v biodegradovateľnom riade a všetok vzniknutý odpad sa separuje a recykluje, kompostovateľný odpad spracujeme v našej kompostárni.

VIANOČNÁ TRŽNICA

V decembri patrí tržnica lokálnemu umeniu a dizajnu, kniham a dobrotám. V rámci trhov s názvom Vianočná tržnica sa spája BRaK (Bratislavský knižný festival), Urban Market a naši trhovníci z Trh-Piac-Markt,

aby návštevníci mohli nakúpiť originálne darčeky pre svojich blízkych a zároveň tak podporiť lokálne značky, malé i väčšie vydavateľstvá, remeselných výrobcov potravín a umelcov.

Každým rokom viac otvorená

Za 10 rokov sa Starej tržnici podarilo neustále zvyšovať počet trhov a podujatí. Kým v roku 2013 bola tržnica otvorená 28 dní v roku a konali sa 4 trhy, v roku 2023 bola prístupná 230 dní roka a hostila 51 trhov.

Ako sme boli príliš hluční (a poučili sa z toho)

V prvých rokoch oživenej Starej tržnice sa v priestore konali koncerty, pri ktorých sme nevedome prekročili hlukové limity, a sťažnosti susedov na seba nedali dlho čakať. Bola to chyba, z ktorej sme sa poučili, a začali sme pracovať na náprave. Spustili sme rôzne protihlukové opatrenia – nainštalovali sme protihlukové sklo, začali sme využívať vnútorné meranie hluku s upozornením, keď hluk prekračuje povolený limit, a reorganizovali sme štruktúru podujatí. Dnes presne vieme, ako so zvukom pracovať – ktoré frekvencie utlmiť,

lebo rezonujú nielen v budove, ale aj v okolí. Na základe skúsenosti sme schopní priniesť rôznorodé podujatia bez toho, aby rušili našich susedov.

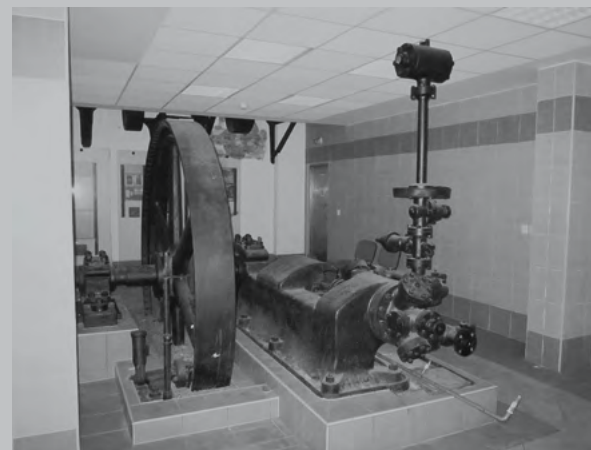

OBNOVA BUDOVY

Plníme záväzok neustále udržiavať a vylepšovať budovu tržnice

Keď Aliancia Stará tržnica preberala v roku 2013 budovu tržnice do nájmu, zaviazala sa nielen otvoriť ju pre verejnosť, ale aj každý mesiac investovať 10-tisíc eur do jej rekonštrukcie. Postupne sme z nájmu prvej prevádzky investovali do ďalšej, z príjmov z podujatí sme krok za krokom obnovili toalety, vybudovali novú kanalizáciu, opravili požiarne signalizáciu, repasovali okná, vymenili podlahu v celom priestore a mnoho iného. Časom sme sa dostali aj k budovaniu súčastí tržnice, ktoré neboli nutné, no v niečom priestor posúvajú vpred. Tak vznikol priestor pre umeleckú rezidenciu, strecha s komunitnou záhradou, vylepšenie akustiky priestorov či kompostáreň.

LAB – DIELŇA

FOODSTOCK

ZELENÁ STRECHA

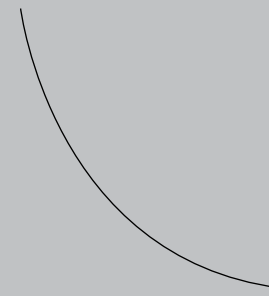

BALKÓN

KERAMICKÁ DIELŇA

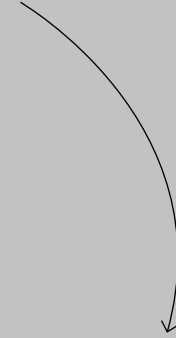

VIECHA NATURÁLNYCH VINÁROV

OÁZA

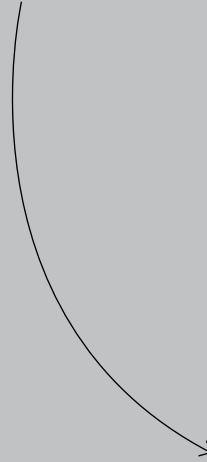

LAB – KAVIARĚŇ

VÝČAP U ERNÓHO

ZELENÁ TRŽNICA

Zrejmé aj neviditeľné zelené riešenia fungujú naprieč celou tržnicou

Udržateľnosť je dlhodobo podstatnou témou Starej tržnice a všetkých jej aktivít. Okrem dnes už bežných opatrení, ako je zákaz plastových slamiiek, používanie zálohovaných pohárov v rámci prevádzok či triedenie odpadu, tím, ktorý má na starosti zelenú agendu, pravidelne pridáva nové nápady a riešenia, ako fungovať čo najudržateľnejšie a k takémuto správaniu inšpirovať aj našich návštevníkov.

Strecha Starej tržnice dnes slúži ako komunitná záhrada, v ktorej si miestni pestujú po celý rok vlastnú zeleninu. Momentálne

ide o experimentálnu fázu zelenej strechy, ktorú však plánujeme rozširovať tak, aby naplnila celý svoj potenciál.

• Zriadenie kompostovacej stanice bolo jednou z prvých väčších iniciatív v rámci udržateľnosti tržnice. Našou dlhodobou snahou je minimalizovať množstvo odpadu, ktorý spoločne vytvoríme. Kompostovateľný odpad – odrezky zeleniny a kvetov zo sobotných

trhov, zvyšky jedla, použitý kompostovateľný riad a obaly zo Street Food Parku; odpad, ktorý vzniká pri varení piva v suteréne tržnice; a množstvo iného odpadu z prevádzok a podujatí v tržnici – tvorí najväčšiu časť nášho odpadu.

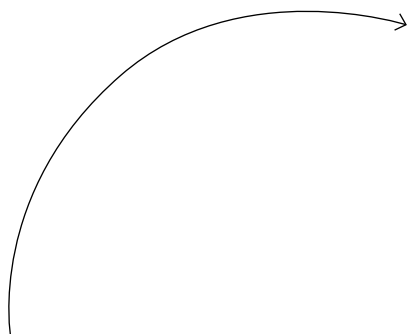

• Vlastný kompostér znamená pre Starú tržnicu zníženie objemu komunálneho odpadu až o 80 %. Vďaka tomu je susedstvo tržnice menej zaťažené zápachom z odpadkov, častými návštevami smetiarskeho auta a hlukom zo zväžania odpadu.

• Kompost, ktorý vytvoríme, putuje do komunitnej záhrady na streche tržnice alebo sa vráti do pôdy na farmách našich trhovníkov.

Ciel je skompostovať 50 ton ročne

Kompostér v Starej tržnici dokáže denne spracovať 165 kg odpadu, čo predstavuje neuvěřiteľných 50 ton odpadu ročne. Postupne sa približujeme k cieľu využiť jeho kapacitu naplno.

Dať veciam druhú šancu je tiež ideou udržateľnosti, ktorú Stará tržnica nasleduje a šíri ďalej. Príkladom je Oáza, ktorá sa stará o rastliny, ktoré by ich majitelia možno vyhodili. Cez odrezky sa na burze rastlín za dobrovoľný príspevok opäť dostávajú do ľudských domovov. Myšlienka druhej šance je prítomná aj na burze oblečenia a najväčšej burze kníh, ktorá sa koná každú sobotu počas trhov.

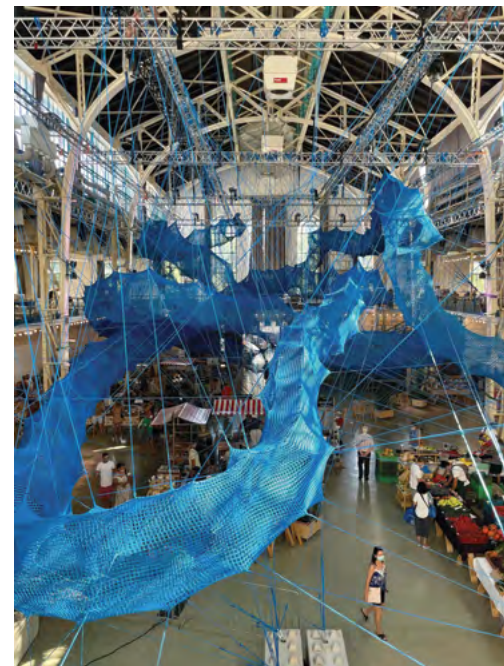
200 rastlín

V Oáze doposiaľ našlo svoj druhý domov približne 200 rastlín. Nájdete tu širokú škálu izbovej zelene – malé kaktusy, mladé odrezky, ale aj trojmetrové araukárie či 50-ročnú čínsku ružu.

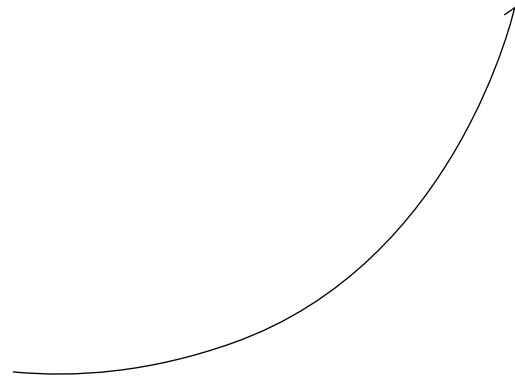
Recyklácia a upcyclácia sa postupne stávajú súčasťou mnohých našich aktivít, a tak sa pri každom projekte aktívne zamýšľame, ako jednotlivé materiály používať opakovane. Napríklad z odpadu inštalácie Tube vznikli rôzne užitočné predmety, ako sú vŕdzky pre psy.

Materiál z inštalácie Tape sme použili na vianočnú výzdobu. Z banerov výstavy vznikli aj sedacie vaky pre detský kútik sobotných trhov.

Na lokálnu tradíciu aj ekológiu reaguje Sódovkáreň. Tá ponúka sódu vo vratných celoplastových či starožitných sklenených fľašiach. K zákazníkom a do kaviarní, reštaurácií a kancelárií sa dostáva formou osobného odberu a cez cyklokuriéra.

Zber použitého oleja, suchého pečiva a obalov na vajčká na opätovné použitie v rámci sobotných trhov je jedným z drobných riešení udržateľného fungovania Starej tržnice.

Ako sme menili využívanie sedenia pred tržnicou

Ako chybu vyhodnocujeme aj niektoré zámery s verejným priestorom pred Starou tržnicou. Tie sme museli postupne meniť a prispôbovať realite.

Na začiatku fungovali len sedenia prevádzok pozdĺž fasády. Iniciatíva Živé námestie v roku 2018 priniesla i projekt Sadni si! – voľné sedenie pri červených stoloch a stoličkách na ploche námestia. Mnohí návštevníci ich však začali spontánne využívať na konzumáciu piva či vína z prevádzok v budove, čo

bolo v rozpore s pravidlami konzumácie alkoholu mimo miest vyhradených na tento účel.

Plochu námestia sme teda legalizovali ako vonkajšie sedenie prevádzok, ale zároveň sme chceli, aby tu zostal i verejný priestor. Preto sme umožnili, že aj na miesta vyhradené pre prevádzky si môže ktokoľvek len tak sadnúť, zjesť napríklad šalát alebo vypiť minerálku z neďalekých potravín.

Vzkriesená tržnica naštartovala Živé námestie

Oživená Stará tržnica dokázala rozpumpovať život aj vo svojom bezprostrednom okolí. Pokračovaním práce Aliancie Stará tržnica bol projekt Živé námestie, ktorý si kladie za cieľ zlepšiť kvalitu verejného priestoru v centre mesta. V rámci projektu sa zrealizovalo množstvo drobných aj veľkých krokov, ktoré (nielen) s tržnicou priamo susediacim námestiam pomohli otvoriť sa ľuďom.

Projekt Živé námestie bol iniciatívou Aliancie Stará tržnica v spolupráci s partnermi Slovak Governance Institute (SGI) a architektonickými štúdiami 2021 a Labak. Cieľom bolo spojenie susedstva, proces

participácie a zhromaždenie dát. Navrhli sme také zmeny, ktoré sa dali realizovať v krátkom čase s obmedzeným rozpočtom, no mali potenciál výrazne zlepšiť kvalitu verejného priestoru.

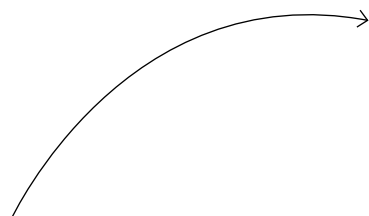

V rámci iniciatívy Živé námestie sa zrealizovalo viac ako 100 riešení vrátane mobilnej zelene na Klobučnickej ulici, búrania kioskov na Kamennom námestí, inštalácie dodatočného osvetlenia v tmavých miestach, odstránenia betónových kvetináčov, vytvorenia miest na sedenie okolo stromov pred Starou tržnicou a mnoho ďalších.

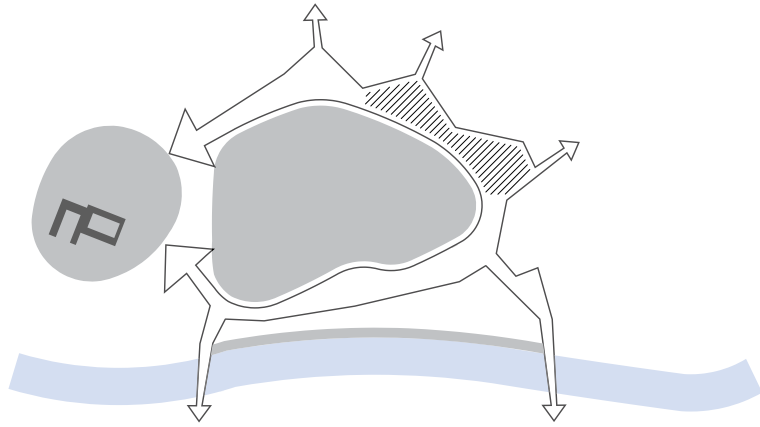

↖
 Mobilná zeleň
 na Klobučnickej ulici

Na základe podkladov od Aliancie Stará tržnica hlavné mesto vypísalo medzinárodnú architektonickú súťaž, ktorú vyhralo berlínske štúdio Loidl. Ich návrh ovplyvnil nielen samotné námestie, ale pridal aj koncepciu zeleného kruhu okolo historického jadra mesta. V rámci myšlienky zeleného kruhu vznikli projekty ako Staromestské plato, revitalizácia Komenského námestia a priestoru okolo Zochovej a ďalšie.

BUDÚCNOSŤ

Budúcnosť je otvorená tržnica, ktorá reaguje na aktuálne výzvy mesta

Za posledných desať rokov sa v meste naštartovalo mnoho premien. Zásadnou plánovanou zmenou je prepojenie verejných priestorov okolo historického jadra. Tento zelený kruh môže posunúť polohu Starej tržnice bez toho, aby sa budova reálne pohla, a priniest do jej života aj ďalšie zmeny. Ako teda premýšľame nad budúcnosťou tržnice? Klúčová je udržateľnosť, dostupnosť a reagovanie na potreby mesta a jeho obyvateľov.

01

Pri budove je našou krátkodobou víziou pokračovanie projektu zelenej tržnice, v rámci ktorého premýšľame aj nad možnosťami využívania alternatívnych zdrojov najmä pri vykurovaní. Do dvoch rokov plánujeme obnoviť kotelňu s tepelným čerpadlom. S vnútornou klímou budovy súvisí systém pasívneho

nočného vetrania, ktoré sa dá dosiahnuť spojazdnením pôvodných lamiel na najvyššom bode na streche. Takýto systém vetrania sa používal už pri otvorení tržnice v roku 1910, no v 90. rokoch sa lamely pri rekonštrukcii zatvorili. Naším cieľom je vrátiť sa k pôvodnému spôsobu vetrania.

02

V rámci časového horizontu piatich rokov plánujeme obnoviť vodorovné strechy tak, aby sme vytvorili plnohodnotnú zelenú strechu so stopercentným zeleným

krytím. Chceme, aby strecha naďalej slúžila ako permakultúrna komunitná záhrada a zároveň zadržala dažďovú vodu a prirodzene odizolovala budovu.

03

Naša dlhodobá vízia pre Starú tržnicu súvisí aj s obnovou námestia. V priebehu najviac desiatich rokov chceme tržnicu ešte viac otvoriť verejnosti. Pracujeme na tom, aby bola otvorená častejšie, bola lokálna, dostupná a fungovala ako priestor pre aktuálne výzvy. Či už tu bude bod prvej

interakcie pre cudzincov prichádzajúcich do nášho mesta, obchod s fermentovanými výrobkami, dielňa na obnovu použitého nábytku, požičovňa cargo bicyklov, viac umenia, alebo viac jedla, dôležité bude, aby budova – tak ako aj doteraz – organicky reagovala na aktuálnu potrebu mesta.

Komu sme pomáhali

Príbeh oživenej Starej tržnice nie je len o budove, ale hlavne je príbehom o ľuďoch. Príbehom s hlavnou myšlienkou, že aj keď chýbajú finančné zdroje, spojenie tých správnych jednotlivcov dokáže priniesť veľkú zmenu. Sme hrdí na to, že Aliancia Stará tržnica inšpirovala ďalšie iniciatívy a my sme sa mohli podeliť o svoje skúsenosti a pomôcť rozvíjať podobné miesta u nás aj v susedných krajinách.

Komu sme pomáhali

KOMU SME POMÁHALI

Skúsenosti zo Starej tržnice posielame ďalej

Počas desiatich rokov členovia Aliancie Stará tržnica pomohli rôznym organizáciám pracujúcim na oživení prázdnych priestorov. Naša pomoc bola rôznorodá – niekedy to bol workshop, inokedy pomoc s nájomnou zmluvou, konzultácia rekonštrukcie či financovania projektu. Na ukážku sme vybrali zopár iniciatív, ktoré sme s radosťou podporili, aby ich projekty mohli vzniknúť.

Kultúrne centrum Kláštor v Rožňave

Kultúrnemu centru Kláštor v Rožňave sme pomáhali už pri ich snahách získať historickú budovu od mesta do prenájmu. Naša spolupráca pokračovala počas pretvárania priestoru na kultúrne centrum až do vybudovania ubytovania. Radi sme podporili myšlienku, aby čím viac ľudí objavilo nielen bývalý frančiškánsky kláštor, ale aj celý Gemer.

Tržnica Hunyadi téri vásárcsarnok v Budapešti

Tržnici Hunyadi téri vásárcsarnok v Budapešti sme pomohli s vytvorením základov na rekonštrukciu. Aktuálne sa budova podľa týchto plánov postupne rekonštruuje a podobne ako naša tržnica bude mať kompostáreň, zelenú strechu a variabilné priestory.

Střecha Lucerny v Prahe

V rámci projektu Střecha Lucerny sme spolu s kamarátom Ondřejom Kobzom rozbehli oživenie plochy 1000 m² na streche paláca Lucerna v Prahe, ktorá dnes slúži ako priestor pre umenie, kultúru, podujatia a rozvoj komunitného života.

Nová tržnica v Bratislave

S Novou tržnicou na Trnavskom mýte sme pripravili plán prvých krokov k tomu, aby toto miesto získalo novú energiu.

Projekt Sadni si

Projekt Sadni si bol pôvodne súčasťou iniciatívy Živé námestie. Postupne sa však ukázalo, že by malo zmysel rozšíriť ho po celej Bratislave. Mesto túto iniciatívu, rovnako ako červené stoličky, prevzalo od Starej tržnice. Práve červené stoličky sa postupne stávajú symbolom bezpečného a kvalitného verejného priestoru v Bratislave.

Občianske a charitatívne aktivity

Stará tržnica sa často stala aj miestom neplánovaných aktivít, ale takých, ktoré si aktuálna situácia vyžadovala. V tržnici sa zbieralo teplé oblečenie, vyrábali transparenty na zhromaždenia Za slušné Slovensko, konala sa tu vianočná večera pre ľudí bez domova. Počas pandémie covidu-19 sme skladovali vojenské postele a potraviny pre seniorov a hneď po napadnutí Ukrajiny bola tržnica kontaktným miestom pre ľudí utekajúcich pred vojnou.

Inšpirácia pre udržateľné trhy

Cez svoj otvorený potravinový kódex sme podporovali vznik ďalších kvalitných trhov na Slovensku. Náš tím, ktorý sa venuje spracovaniu kompostovateľného odpadu, zasa pravidelne prednáša o našich skúsenostiach a podporuje rozvoj lokálnych kompostovacích staníc.

Ludia z Aliancie Stará tržnica

Na začiatku súčasného príbehu Starej tržnice je jedenásť ľudí, ktorých spojila nespokojnosť so stavom veľkolepého historického priestoru priamo v srdci mesta. Počas vyše desiatich rokov existencie oživenej tržnice sa k pôvodnej Aliancii Stará tržnica pripojili desiatky ľudí, ktorí svojou energiou a expertízou pomáhajú toto miesto neustále rozvíjať.

Ludia z Aliancie Stará tržnica

Multidisciplinárny tím, ktorý oživil Starú tržnicu

Občianske združenie Aliancia Stará tržnica (AST) vzniklo v roku 2012 ako zoskupenie jedenástich profesionálov a profesionálok z rôznych oblastí, ako napríklad fundraising, architektúra, dizajn, manažment kultúry či právo.

V tomto období budovu oficiálne spravovalo Bratislavské informačné a kultúrne stredisko (BKIS). Vlastník, mesto Bratislava, mu ju však do správy zveril bez jasného plánu či finančnej podpory.

Členovia AST sa rozhodli využiť svoje profesionálne skúsenosti a vytvoriť projekt znovuoživenia Starej tržnice tak, aby slúžila ako mestské centrum ponúkajúce trhy a kultúrne podujatia pre obyvateľov aj návštevníkov mesta, a to bez finančného zaťaženia mestského rozpočtu.

Podrobný projekt sme pripravovali rok. Vypracovali sme aj detailný finančný, technický, fundraisingový a architektonický plán, komunikovali sme s partnermi, oslovovali médiá.

Napriek našej pripravenosti však panoval obrovský skepticizmus voči spolupráci s občianskou iniciatívou. Z mnohých strán sa k nám dostávali odmietavé reakcie a predpovede, že budovu do nájmu nedostaneme, a ak áno, tak sa to skončí fiaskom. Práve preto boli rokovania a diskusie mimoriadne náročné.

Po mesiacoch príprav a aktívnej komunikácie s odborníkmi, so zástupcami magistrátu a s mestskými poslancami 7. februára 2013 mestské zastupiteľstvo schválilo realizáciu projektu Mestské centrum Stará tržnica. V júni 2013 došlo k podpisu nájomnej zmluvy medzi AST a mestom Bratislava, v septembri k faktickému prebratiu budovy.

Stalo sa tak napriek tomu, že dovtedy bolo nemysliteľné, aby takúto významnú budovu patriacu samospráve spravovalo občianske združenie. Na naše potešenie sa táto prax ukázala ako funkčná – a nielen pre Starú tržnicu. Odvtedy na Slovensku vzniklo niekoľko iniciatív, ktoré využili podobnú štruktúru na úspešnú spoluprácu so samosprávou.

Obrovským míľnikom pre tím Aliancie bol 21. september 2013, dátum konania prvého Trh-Piac-Markt. Vďaka rozdeleniu zodpovednosti, neustále pribúdajúcim nápadom, energii a vôli spolupracovať každý rok pribúda niekoľko ďalších významných dátumov, keď sa podarí spustiť niečo nové.

Počas desiatich rokov každý člen tímu svojou prácou pridával budove energiu, ktorá ju posúvala vždy o kúsok ďalej.

Ďakujeme všetkým, ktorí boli súčasťou týchto rokov a Starej tržnici pomohli stať sa tým, čím je pre mesto dnes:

Ghait Afaia
Tomáš Augustín
Richard Barčík
Borisz Baranyovics
Nikolas Bezunk
Gábor Bindics
Bianka Čajová
Nora Čaprnka
Jakub Čaprnka
Soňa Čásárová
Marek Čulen
Lucia Faltínová
Lucia Fazekašová
Zoltán Ferencz
Tomáš Frenko
Martin Giertl
Saša Hájeková
Katarína Hlásniková
Veronika Hliničanová
Michala Hrnčiarová
Alena Hrušková
Miriam Chlpíková

Denisa Chylová
Zora Jaurová
Martin Jenča
Ema Kakarová
Mirek Karas
Michaela Koklesová
Linda Kuchtová
Peter Kurčík
Marek Ladiver
Mirka Lachká
Jaroslav Majer
Andrea Majerová
Marián Mazag
Ján Mazúr
Natália Mináriková
Petra Molnárová
Pavol Murín
Patrik Nagy
Gabriel Németh
Illah van Oijen
Silvia Púchovská
Lukáš Raček

Adam Sloboda
Ingrid Szántová
Miloslav Tabiš
Tomáš Tabiš
Matúš Vallo
Jana Vašáková
Martin Václavík
Barbara Zavarská

Stará tržnica
10 rokov Aliancie Stará tržnica a jej aktivít

Texty © Aliancia Stará tržnica

Editorka: Viktória Mirvajová

Jazyková korektúra: Jana Ofúkaná

Grafická úprava, zalomenie a obálka

© Kristína Šebejová, Martin Jenča (Büro Milk)

Fotografie © Ľubo Baran, Bratislavské rožky, o. z.,

Nora a Jakub Čaprunka, Martina Mlčúchová,

Emre Ozdemir, Anton Šmotlák

Vizualizácie © Atelier Loidl

Produkcia: Martin Péchy (Büro Milk)

Tlač: Tlačiareň Valeur

Papier: Arena Bulk Natural 100 g,

Imitlin Neve E/R05 Tela 125 g

Písma: Le Jeune, GT America

Vydala

© Aliancia Stará tržnica – občianske združenie

(Námestie SNP 25, 811 01 Bratislava)

www.staratrznica.sk

trznica@staratrznica.sk

Prvé vydanie, 2024

ISBN 978-80-974775-0-9